

ترجمه انگلیسی این مقاله نیز با عنوان:
An Assessment of Tourists' Perception of Traditional Lifestyle in
an Adaptively Reused Historical House in the City of Kashan, Iran
در همین شماره مجله به چاپ رسیده است.

مقاله پژوهشی

ارزیابی درک گردشگران از سبک زندگی سنتی در خانه‌های تاریخی کاشان پس از استفاده مجدد به عنوان هتل

سیداحسان مسعود^۱، محسن فیضی^{۲*}

۱. مدرس مدعو، دکتری معماری، دانشکده معماری، دانشگاه تهران، ایران.
۲. استاد دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، ایران.

تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۰۵/۰۱

تاریخ پذیرش: ۳۰/۱۰/۹۹

تاریخ دریافت: ۰۴/۰۳/۹۹

چکیده

بیان مسئله: سبک زندگی رابطه متقابلی با خانه‌های تاریخی کاشان داشته است. در دوره معاصر سبک زندگی تغییرات زیادی کرده، تا آنجا که در معرض فراموش شدن قرار گرفته است. استفاده مجدد برخی از این خانه‌ها برای هتل فرصتی است که درک بیشتری از زندگی مردمان در این خانه‌ها حاصل شود. **اهداف پژوهش:** این پژوهش به دنبال آن است تا دریابد ویژگی‌های سبک زندگی در خانه‌های تاریخی کاشان چیست؟ و گردشگر در مدت اقامت خود در خانه‌هایی که به هتل سنتی تغییر کاربری یافته‌اند، تا چه میزان این سبک زندگی را درک می‌کند؟ هدف این پژوهش درک بهتر از مؤلفه‌های سبک زندگی سنتی و تحلیل میزان درک گردشگران است که می‌تواند به رفع نارسایی‌ها در پروژه‌های استفاده مجدد بینجامد.

روش تحقیق: روش این پژوهش آمیخته از نوع کیفی-کمی است. در گام اول، نحوه تجلی سبک زندگی در خانه‌های تاریخی کاشان پس از مطالعات کتابخانه‌ای، با مطالعه میدانی از طریق مشاهده مشارکتی و مصاحبه‌های عمیق، بررسی شد. در گام بعدی پس از کدگذاری و استخراج مؤلفه‌های پرتکرار مرحله قبل، میزان درک گردشگران از این مؤلفه‌ها در ۸ هتل با تحلیل ۱۰۲ پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفت. **نتیجه‌گیری:** تکرار ویژگی‌های بیان شده افراد از طبقات مختلف نشان می‌دهد یک سبک زندگی غالب در جامعه سنتی در سطوح متفاوت فرهنگی-اقتصادی وجود داشته است و تفکیک مؤلفه‌های استخراج شده از سبک زندگی سنتی خانه‌های تاریخی کاشان ذیل سه مقوله فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی، چندبعدی بودن این سبک زندگی را نمایان کرد. اما گردشگران علی‌رغم برقراری ارتباط با فضا، استنباط ناقصی از روح حاکم بر سبک زندگی و جزئیات آن و به خصوص ویژگی‌های ناملموس پیدا کرده‌اند، در حالی که بسیاری از مؤلفه‌های معرف سبک زندگی در رفتارها و آداب و رسوم تجلی می‌یابد. وسایل و مبلمان نیز زمانی می‌توانند به طور مؤثر در معرفی سبک زندگی ایفای نقش کنند که به جای نقش تزئینی، با تجربه اقامت به طور فعال ادغام شوند.

واژگان کلیدی: درک گردشگر، هتل، سبک زندگی سنتی، خانه‌های تاریخی، کاشان.

* نویسنده مسئول: ۰۰۹۸۲۱۷۷۲۴۰۴۶۷، Mfaizi@iust.ac.ir

مقدمه و بیان مسئله

واژه «میراث» ترکیبی است از ارزش‌هایی که توسط بشر خلق می‌شود و شامل هنجارها، باورها، اعتقادات، مواد و شیوه‌های تکنیکی است. در اغلب موارد، فرهنگ و طبیعت بخش جدایی‌ناپذیر از یکدیگر بوده و ارزش میراثی، شامل جنبه‌های ملموس و ناملموس اثر می‌شود که در مفهوم تمامیت از اهمیت یکسانی برخوردارند (Edroma, 2002, 58) به نقل از بصیری، وطن‌دوست، امامی و احمدی، ۱۳۹۳، ۹۸ و نظریه‌پردازان این حوزه بر حفاظت از ارزش‌های ناملموس تأکید دارند (فدائی‌نژاد بهرام‌جردی، حناچی، رضانی و نظام، ۱۳۹۶، ۳۵). در همین زمینه باندریان و ون‌ارس هم اشاره می‌کنند که ترکیب وجوه ملموس و ناملموس ارزش‌های بناهای تاریخی را می‌توان حافظان هویت و خاطره جمعی دانست (Bandarin & Van Oers, 2014). همچنین به اعتقاد وکو، ارزش‌های فرهنگی، ارزش‌های هویتی و ظرفیت‌هایی هستند که وجوه ملموس برای تعامل با خاطرات دارند (Vecco, 2010).

میراث فرهنگی ملموس و مادی به مجموعه مظاهر مادی که خارج از وجود انسان تحقق مادی و فیزیکی دارد، اطلاق می‌شود. میراث فرهنگی غیرملموس و معنوی مجموعه مظاهری است که گرچه وجود مادی ندارد، اما جلوه‌های مادی آنها قابل درک و بررسی است (کبیری هندی و دانه‌کار، ۱۳۹۰، ۱۴۹). براساس بیانیه نشست یونسکو در سپتامبر ۲۰۰۲ میلادی در استانبول، میراث ناملموس زمانی به ارزش‌های حقیقی خود نائل می‌شود که سبب خوانایی و آشکارسازی ارزش‌های نهفته اثر شده و از سوی دیگر، میراث ناملموس بایستی در مظاهر ملموس همچون شواهد و نشانه‌های عینی مجسم شود. لذا یکی از شیوه‌های صیانت از میراث ناملموس حفظ وجوه ملموس میراث است که محمل ارزش‌های ناملموس اثر است (بصیری و همکاران، ۱۳۹۳، ۹۹).

استفاده مجدد تعدادی از این خانه‌ها به‌عنوان هتل سنتی فرصتی است که گردشگران درک بیشتری از زندگی مردمان در این خانه‌ها در گذشته پیدا کنند. در این میان آنچه موجب نگرانی متخصصان میراث فرهنگی است حفاظت از ارزش‌های این بناها طی استفاده مجدد است. یکی از وجوه مهم حفاظت توجه و نگهداری از ارزش‌های اجتماعی مانند آداب و رسوم، سبک زندگی، سنت‌ها، آیین‌ها و غیره است (Lanz, 2018, 8)، به خصوص که در دوره معاصر به‌واسطه تغییرات زیاد فرهنگی این سبک زندگی در معرض فراموش شدن قرار گرفته است. در بین شهرهای ایران، کاشان با داشتن حدود سی

اقامتگاه سنتی متنوع، در این زمینه پیشرو است. شهر کاشان را می‌توان گنجینه‌ای از خانه‌های سنتی ایرانی دانست، خانه‌هایی که متعلق به دوره قاجار بوده و مقوله‌های اجتماعی فرهنگی و اقلیمی بیشترین تأثیر را در شکل‌گیری فضاهای آنها داشته است (حنیف، ۱۳۹۷، ۳۱؛ سعادت‌وقار، ضرغامی و قنبران، ۱۳۹۸، ۱۵۳).

این پژوهش به دنبال آن است تا دریابد ویژگی‌های سبک زندگی در خانه‌های تاریخی کاشان چیست؟ و گردشگر در مدت اقامت خود در خانه‌هایی که به هتل سنتی تغییر کاربری یافته‌اند، تا چه میزان این سبک زندگی را درک می‌کند؟

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

سبک زندگی تأثیر به‌سزایی در کیفیت فضایی دارد و رابطه معناداری بین کیفیت خانه‌های تاریخی، انسان، معماری و سبک زندگی گذشته وجود دارد که از سنت‌ها و ارزش‌های اصیل سرچشمه می‌گیرد. با تعریف راپاپورت، سبک زندگی روشی است که مردم انتخاب می‌کنند که چگونه رفتار کنند و یا چگونه به فعالیتی بپردازند (Rapoport, 1980, 10). به‌بیانی دیگر، سبک زندگی عبارت فشرده‌ای است که تمام رفتارهای آدمی را شامل می‌شود: رفتار با خود، با خانواده، با جامعه؛ رفتارهای خوراکی، پوشاکی، گفتاری، حرکتی و دیداری. هر یک از این رفتارها انعکاس ملموس یا غیرملموس در شکل‌های فضای پیرامون دارد. شیوه زندگی کنش متقابل فرد، خانواده، گروه و جامعه را با فضا شامل می‌شود (صمدزاده، رضائاد اصل بناب، سالک قهقرخی و قاسم‌زاده، ۱۳۹۵، ۵۷). به همین منظور، سبک زندگی به‌عنوان کلیتی یکپارچه از ابعاد معنوی و مادی زندگی، در پیوند عمیق با مسکن و قرارگاه‌های رفتاری درون آن قرار می‌گیرد. این موضوع سرشت مسکن را فراتر از کالبد آن، در ارتباطی عمیق با سبک زندگی قرار می‌دهد (Taheri, 2014, 4) به نقل از ارزاقی، امین‌پور و طغیانی، ۱۳۹۸، ۱۸۹).

زندگی روزمره و الگوهای رفتاری که خود محصول تعاملات فرد در جامعه است، از عوامل شکل‌گیری فضاهای داخلی خانه می‌شود. همین‌طور رسوم زندگی که نقش محوری در این ارتباط ایفا کرده و می‌توانند در درک و کشف شیوه استفاده از فضاها بسیار سودمند باشند (ابراهیمی، سلطان‌زاده و کرامتی، ۱۳۹۶، ۳۱). خانه‌های سنتی ایران همواره توانسته‌اند با برقراری ارتباطی شایسته با سبک زندگی و شرایط اجتماعی زمان خود از مطلوبیت بالایی برخوردار باشند (آصفی و ایمانی، ۱۳۹۵، ۶۰).

• گام اول: استخراج مؤلفه‌های سبک زندگی با مطالعه

میدانی از طریق مشاهده مشارکتی و مصاحبه عمیق اگرچه مطالعات زیادی در مورد معماری خانه‌های تاریخی کاشان و فرهنگ مردم کاشان در حوزه‌های مختلف انجام شده است، اما پژوهش‌های اندکی در مورد سبک زندگی مردم در درون این خانه‌ها به انجام رسیده و در هیچ‌کدام از آنها، از مطالعات میدانی برای دریافت ویژگی‌ها استفاده نشده است. لذا برای گردآوری اطلاعات در مورد ویژگی‌های سبک زندگی در خانه‌های تاریخی کاشان، این تکنیک‌ها استفاده شد:

(۱) مشاهده مشارکتی (پیاده‌روی با ساکنین در محله‌هایی که وضعیت سنتی آنها تقریباً حفظ شده است و گوش‌دادن به توضیحات آنها، شرکت در مراسم مختلف مانند شب یلدا، عید نوروز، عزاداری، تعزیه و ...، بازدید از خانه‌های ساکنان محلی و غیره)؛

(۲) مصاحبه عمیق با افراد محلی مشروط به حداقل ۱۰ سال آشنایی با این سبک زندگی.

با توجه به ماهیت این بخش از پژوهش، از ابتدا تعداد مصاحبه‌شوندگان معین نشد. افراد به طور تصادفی انتخاب شدند و تا زمان اشباع نظری، مصاحبه‌ها ادامه یافت. در مجموع ۳۷ نفر مصاحبه شدند و هر مصاحبه ۴۵ تا ۶۰ دقیقه به طول انجامید. خصوصیات اصلی مصاحبه‌شوندگان در **جدول ۱** خلاصه شده است. دو

سبک زندگی رابطه متقابلی با خانه دارد چون مسکن پدیده‌ای اجتماعی است و انتظام و نوع فضاها و همچنین فرم ظاهری آن از عوامل فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی تأثیر می‌پذیرد (راپاپورت، ۱۳۹۱، ۱۰۱). همچنین بر طبق نظر حسنی، ذکایی، طالبی و انتظاری (۱۳۹۶، ۲۳) و ابراهیمی و همکاران (۱۳۹۶، ۲۹) نیز سبک زندگی به سه مقوله فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی قابل تفکیک است. سبک زندگی اجتماعی به تولید و مصرف روابط اجتماعی معطوف است، سبک زندگی اقتصادی شامل تولید و مصرف مادی است و سبک زندگی فرهنگی نیز به الگوی کنش‌های روزمره معطوف به مصرف و تولید محتوای نمادین برمی‌گردد. در این پژوهش نیز سعی شده مؤلفه‌های استخراج‌شده برای انتظام بهتر در دسته‌بندی فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی گنجانده شوند.

روش پژوهش

روش این پژوهش توصیفی-تحلیلی، آمیخته از نوع کیفی-کمی است. در گام اول برای استخراج ویژگی‌های سبک زندگی خانه‌های تاریخی کاشان و در گام دوم برای ارزیابی میزان درک گردشگران از این ویژگی‌ها در طول مدت اقامتشان در این خانه‌ها، از راهبردهای متناسب برای جمع‌آوری و تحلیل اطلاعات استفاده شده است.

جدول ۱. مشخصات مصاحبه‌شوندگان برای استخراج ویژگی‌های سبک زندگی خانه‌های تاریخی کاشان. مأخذ: نگارندگان.

جنسیت	سن	تعداد سال آشنایی با فرهنگ زندگی در خانه‌های تاریخی کاشان						تعداد سال زندگی در این خانه				سطح تحصیلات			
		>۵۱	<۳۰	>۳۱	<۳۰	۳۱-۵۰	>۵۱	۰	۱-۳۰	>۳۱	سواد خواندن و نوشتن	سیکل یا دیپلم	لیسانس	فوق لیسانس یا بالاتر	
مرد ۱۶ نفر	۱	۴	۱۱	۴	۱۲	۲	۵	۹	۲	۷	۷	۱	۵	۶	۴
زن ۲۱ نفر	۲	۷	۱۲	۹	۱۲	۵	۹	۷	۳	۱۰	۸	۴	۹	۹	۲

معماران در حال حاضر، به دنبال شناخت کیفیت‌هایی در آن خانه‌های سنتی هستند (**حقوق‌شناس و حناچی، ۱۳۹۹، ۵۷**).

حیات مرکزی نقش باغی کوچک در دل خانه ایفا می‌کرده که فعالیت‌های متنوعی مانند دورهم‌نشینی، طبخ غذا و صرف غذا در سایه در آن رخ می‌داده است (**پیرنیا، ۱۳۸۹، ۱۶۱**) و تا سال‌های زیادی پس از دوران قاجار، در حتی محقرترین خانه‌ها نیز وضع بسان قبل بود؛ هنوز حیات فضایی مستقل و اصلی بود که در میانه آن حوضی قرار داشت و آب و آسمان و درخت را به خانه هدیه می‌داد. به تدریج در خانه‌های اشراف و متمولان، بارقه‌های مدرنیزاسیون در تزیینات پیدا شد؛ هرچند اسلوب کلی خانه‌ها بر همان سیاق قبلی بود (**بهشتی، ۱۳۹۵، ۲۳؛ آقالطیفی و حجت، ۱۳۹۷، ۴۵**). در این دوران با تغییر ذائقه مردم از زندگی در خانواده گسترده، خانواده‌ای پدید آمد مرکب از پدر، مادر، و تعدادی فرزند که اصطلاحاً خانواده هسته‌ای نامیده می‌شد (**پوردیهیمی، ۱۳۹۱، ۴**).

بررسی گونه‌شناسی معماری خانه‌های شهرکاشان مشخص می‌کند که شکل‌گیری بناها براساس ترکیب سه الگوی فضاهای باز، نیمه‌باز و بسته در آنها قابل مشاهده است. از فضاهای بسته می‌توان به انواع اتاق‌ها، شاه‌نشین، تالار، گوشواره، پستو، کنج، بالاخانه و ... و از فضاهای نیمه‌باز می‌توان به ایوان سرداب‌ها و فضاهای باز به مهتابی، پشت‌بام و حیات اشاره کرد (**حسنی، نوروز برازجانی و نصیرسلامی، ۱۳۹۵، ۶۷**).

براساس دسته‌بندی بیان‌شده در موضوع سبک زندگی در انتهای بخش دوم، مؤلفه‌های پرتکرار در مصاحبه‌های عمیق منتج از اشباع نظری پس از کدگذاری، با مطالعات کتابخانه‌ای و مشاهدات مشارکتی مطابقت داده شد و به مقوله‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی تفکیک شد.

• مقوله‌های فرهنگی

- ورود به خانه مراحل و مراتب خاصی دارد. پس از سردر، هشتی به یک فضای انتظار می‌ماند. پس از آن فرد از طریق دالان به حیات می‌رسد و از آنجا وارد سایر فضاها می‌شود.

- وسط حیات، معمولاً حوض آبی قرار داشته است که برای شستن ظرف‌ها و میوه‌ها، وضوگرفتن و آب‌تنی در تابستان مورد استفاده قرار می‌گرفته است.

- هوای خنک و مرطوب سرداب در تابستان فضایی مطبوع برای صرف ناهار، استراحت و خواب بعدازظهر فراهم می‌آورده است. برخی سرداب‌ها به کانال بادگیر نیز متصل بوده‌اند که خنکای هوایشان را دوجندان می‌کرده است. در فصل زمستان که اهالی خانه در طبقات همکف

سؤال اصلی که پرسیده شد، عبارت بودند از ۱. توصیف فعالیت‌های یک روز از صبح تا شب در خانه تاریخی در فصول مختلف و ۲. مهم‌ترین خاطرات و وقایع مختلف زندگی فردی و جمعی در خانه.

مصاحبه‌ها با هدف تجزیه و تحلیل داده‌ها، ضبط، مکتوب و کدگذاری شد. داده‌های مصاحبه‌ها از طریق آنالیز موضوعی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و ایده‌ها و خاطرات کدگذاری شدند و موارد مشابهی که توسط مصاحبه‌شونده‌ها بیان شده بود، با هم گروه‌بندی شده و مؤلفه‌های پرتکرار استخراج شدند.

• گام دوم: تحلیل میزان درک گردشگران

از گام اول پژوهش ۲۶ مؤلفه استخراج شد و انطباق آن با نظرات متخصصان و مشاهدات مشارکتی بررسی شد. پرسشنامه‌ای در قالب طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای و توصیف کلی تجربه افراد، و بدون اشاره به مقوله‌بندی مؤلفه‌ها که باعث جهت‌دهی بشوند، به دو زبان فارسی و انگلیسی تدوین شد. هشت خانه قاجاری کاشان که به‌عنوان هتل مورد استقبال هستند (کوشک هنر، هتل سنتی نگین، خانه احسان، خانه نقلی، خانه دوست، مهینستان راهب، هتل کمال‌الملک و سرای عامری‌ها)، انتخاب و تلاش شد تا نمونه‌ها طیف متنوعی از رویکردها در طراحی داخلی استفاده مجدد را شامل شوند (**تصویر ۱**). پرسشنامه‌ها به صورت نمونه‌گیری تصادفی در اختیار میهمانان هتل‌ها قرار داده شد (**جدول ۲**). علاوه بر آن، با مصاحبه نیمه‌سازمان‌یافته و مشاهده، به مطالعه تجربه افرادی که در هتل اقامت داشتند پرداخته شد. یکی از محدودیت‌هایی که انجام این تحقیق در این مرحله با آن روبه‌رو بود تعداد کم ظرفیت این هتل‌ها و رغبت‌نداشتن آنها به همکاری در پرکردن پرسشنامه بود که با گسترده‌کردن زمان، سعی شد بر این محدودیت غلبه شود و نتایج ۱۰۲ پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفت.

سبک زندگی خانه‌های تاریخی کاشان

بر طبق مبانی بخش دو، سبک زندگی اصطلاحی است که در بطن خود مقوله‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی را می‌پرواند، همچنین تأثیر عمیقی در الگوهای رفتاری و گرایش‌های ذهنی افراد جامعه دارد. یکی از مصادیق و جلوه‌های تجلی سبک زندگی، کیفیت مکان‌گزینی و فضای سکونت است که معماری خانه را تحت تأثیر قرار داده است (**ابراهیمی و همکاران، ۱۳۹۶**) وجود خانه‌های تاریخی و حضور در این خانه‌ها و شنیدن خاطرات نسل‌های قدیمی‌تر و بررسی دیدگاه صاحب‌نظران در حوزه نقد آثار معماری روشن می‌کند که چرا بسیاری از

تصویر ۱. زوایای مختلف یکی از فضاهای اقامتی هتل سنتی نگین. مأخذ: آرشیو نگارندگان.

پتو می‌پوشاندند تا هوای زیر آن گرم بماند. افراد خانواده دور کرسی می‌نشسته‌اند و پاهای خود را برای گرم شدن زیر کرسی می‌گذاشته‌اند. همهٔ خانه‌ها در زمستان، حداقل در یک کرسی می‌گذاشته‌اند.

- درست کردن لواشک و میوهٔ خشک، خواب شب تابستان و در هنگام عروسی‌ها، نگاه کردن از بالا به حیاط و کوچه در مسیر جهازبرون از فعالیت‌هایی است که در پشت‌بام حادث می‌شده است.

و یا بالا زندگی می‌کرده‌اند، سرداب به‌عنوان محلی برای نگهداری مواد غذایی مورد استفاده بوده است.

- همهٔ فعالیت‌های روزمره از جمله نشستن، خوابیدن، غذا خوردن، قرآن خواندن، معاشرت کردن و مانند این‌ها بر روی زمین رخ می‌داده است.

- علاوه بر بخاری نفتی از کرسی برای گرمایش فضاها استفاده می‌شده است. کرسی یک میز چوبی کوتاه بوده که زیر آن منقلی زغالی یا نفتی می‌گذاشته‌اند و روی آن با

جدول ۲. مشخصات گردشگرانی که با آنها مصاحبه صورت گرفته است. مأخذ: نگارندگان.

جنسیت	ملیت	تحصیلات	هدف از سفر به کاشان		هدف انتخاب هتل سنتی		مدت اقامت در کاشان		تجربه قبلی اقامت در هتل سنتی در ایران		تجربه قبلی اقامت در هتل سنتی در کاشان			
			سایر	فرهنگی	سایر	زندگی سنتی	۱ یا ۲ روز	۳ روز و بیشتر	بله	خیر	بله	خیر		
مرد ۴۰ نفر	۲۵	۱۵	۲۲	۱۷	۲۵	۱۵	۱۹	۲۱	۲۹	۱۱	۱۷	۲۳	۱۱	۲۹
زن ۶۲ نفر	۵۰	۱۲	۴۲	۱۹	۴۷	۱۵	۳۴	۲۸	۴۱	۲۱	۲۲	۴۰	۳	۵۹

کوچکی متصل به اتاق) را رختخواب‌ها می‌گرفت ولی فضای جادار و به‌دردبخوری بود، شبیه به یک کمد خیلی بزرگ. - گرمای کاشان از اواسط اردیبهشت تا اواسط مهرماه ادامه دارد. بادهای گرم با سرعت متوسط یا کم، که در کاشان در این اوقات از چهار سو وزیدن می‌گیرند، به‌وسیله بادگیری مرتفع مهار شده و از طریق کانال‌ها به داخل زیرزمین و سرداب هدایت می‌شود. مصالح به‌کاربرده‌شده در این بادگیرها که گل و خشت است، موجب خنک‌شدن این هوا می‌شود و تعدد بادگیرها و در عین حال، داشتن بادگیری افقی در داخل زیرزمین و سرداب باعث گردش هوا و خنکی مطبوع در قسمت تحتانی ساختمان می‌شوند (نوابخش، شیرازی و آقااحمدی، ۱۳۹۳، ۵۲).

- در سرداب و چند پله پایین‌تر از آن اتاقی بدون نور و دسترسی به فضای بیرون به نام پس‌سرداب (نقب) وجود داشته که به‌صورت دست‌کند در دل خاک ساخته می‌شده است. از این فضا برای نگهداری گوشت و غذا به‌مثابه یخچال استفاده می‌شده است.

- نوشیدنی‌هایی مثل عرقیات گیاهی و گلاب بسیار متداول بوده که به‌واسطه مزارع و باغ‌های بسیار در بیلاقات اطراف کاشان، متنوع و به‌وفور در دسترس بوده و حتی به دیگر شهرها هم فرستاده می‌شده است.

- خانمی ۶۴ساله می‌گوید: «برای رفتن به سرویس بهداشتی (گوشه‌ای از حیاط) به خصوص شب‌های بلند و سرد و ساکت زمستان خیلی می‌ترسیدیم».

- در خانه‌ها عموماً ماکیان در فضایی به نام «جادون» یا «مرغ‌دون» و در بعضی خانه‌ها چهارپایان در طویله نگهداری می‌شده‌اند. طویله معمولاً در ورودی خانه قرار داشته است و با دالانی از حیاط اصلی جدا می‌شده است. این حیوانات بخشی از نیاز غذایی ساکنان خانه‌ها را تأمین می‌کرده‌اند. مردی ۶۳ساله که به میهمان‌نوازی شهره است می‌گوید: «اگر برای شام یا ناهار میهمان سرزده می‌آمد، یک مرغ را سر می‌بریدیم و خوراک درست می‌کردیم». گاهی خانه‌ای که مرغ بیشتری داشت تخم‌مرغ‌های اضافه بر مصرف خانواده را به همسایه‌ها می‌فروخت و یا خانه‌هایی که گاو داشته‌اند به دیگران شیر می‌فروخته‌اند.

- برای شرایط آسایشی بهتر در هنگام ورود به فصل‌های سرد و گرم قدری از اسباب و اثاثیه خانه را برداشته و برای فعالیت‌های روزانه و خواب شب به سمت دیگر خانه می‌رفته‌اند. «از اواخر اردیبهشت، می‌رفتیم نساقده (بخش پشت به آفتاب خانه)، شهرپور برمی‌گشتیم این‌ور حیاط». - خانمی ۸۲ساله می‌گوید: «اگرچه بیشتر فضای پستو (فضای

خمیر را صبح روی تخته‌ای می‌چیدیم و یکی از پسرها برای طبخ به نانوائی می‌برد. زیادتر درست می‌کردیم، چون معلوم نبود چندتای آنها برمی‌گردد». در بازگشت از نانوائی همیشه تعدادی نان نصیب پسران مشغول بازی در کوچه می‌شده است و تعدادی نان هم بین همسایه‌ها تقسیم می‌شده است.

- برخی خانه‌ها دارای تفکیک فضاها به دو بخش اندرونی و بیرونی بودند که بیرونی بیشتر فضایی مردانه بود و مراسم‌ها نیز در آنجا برگزار می‌شد. برخی خانه‌ها اندرونی نداشتند و گاهی حتی دالان و هشتی هم بسیار حداقلی بود، ولی همواره پشت در پرده‌ای آویزان بود که در صورت بازبودن در، حیاط از بیرون دیده نشود.

- در خانه‌ها اغلب به روی همسایه‌ها باز بوده است. خانم ۸۹ ساله نقل می‌کند: «در طول روز با زن‌های همسایه در فضای نیمه‌باز حیاط یا آستانه ورودی گپ می‌زدیم؛ یکی بافتنی می‌بافت؛ چند نفری سبزی پاک می‌کردند؛ اگر مراسمی بود یا کسی نذری داشت یا مسافری توی راه، تو حیاط یکی از خانه‌ها آش می‌پختیم». این روابط نزدیک همسایه‌ها با هم باعث می‌شد کودکان یک محله مانند خواهر و برادر با هم بزرگ شوند. فضاهای خانه این پتانسیل را داشته که بچه‌های چند خانواده در آن قایم‌باشک، خاک‌بازی، آب‌تنی، مامان‌بازی و بازی‌های دیگر کنند. علی‌الخصوص دختر بچه‌ها همیشه در فضاهای باز و نیمه‌باز درون خانه بازی می‌کرده‌اند.

- فضای نیمه‌باز ایوان در اغلب خانه‌های کاشان، محوطه وسیع مسقفی است که در جلوی عمارت ساختمان اصلی، مستقیماً با حیاط در ارتباط است. این فضا برای استراحت، خوردن ناهار، و انجام کارهای روزانه بسیار پرکاربرد بوده و به دلیل شرایط زیست‌اقلیمی کاشان، سایه آفتاب آن استفاده خاص خود را دارد و کارکرد این بخش با زیرزمین متفاوت بوده است (همان، ۵۱).

- مردم کاشان، مشابه دیگر ایرانیان آداب و رسوم، جشن‌ها، و آیین‌های مذهبی و ملی زیادی دارند. بسیاری از رسوم ملی، که اغلب ریشه در ایران باستان پیش از اسلام دارند، در خانه هم نمود پیدا می‌کند. مراسم شب یلدا از این دست است. در این شب، که بلندترین شب سال است، اعضای فامیل در منزل یکی از بزرگان فامیل گرد هم می‌آمده‌اند و به صرف شیرینی و تنقلات و شعرخوانی مشغول می‌شدند. یکی دیگر از رسوم ایرانیان، که تا اکنون نیز ادامه دارد، چیدن سفره هفت‌سین به مناسبت سال نو است. سفره هفت‌سین معمولاً تا روز سیزدهم نوروز در فضایی از خانه باقی می‌مانده است (Rastegar, 2010, 205).

- مطبخ همیشه با دالان یا حیاط مرکزی در ارتباط مستقیم بوده و سقف بلند آن نیز به پشت‌بام باز می‌شده است که بتواند نقش دودکش را ایفا کند. پیشتر در بسیاری از خانه‌ها تنور هم وجود داشته است.

- در فرایند طبخ و صرف غذاهای سنتی در کاشان از ظروف مسی، گلی و یا از جنس روی استفاده می‌شده است. به طور کلی در مقوله فرهنگی به ترتیب این ویژگی‌ها بیشترین تکرار را داشتند: سلسله‌مراتب در هنگام ورود به خانه، استفاده از حوض برای شست‌وشو و آب‌تنی، استفاده‌های متنوع از سرداب در فصول مختلف، نشستن و خوابیدن روی زمین، استفاده از کرسی در زمستان‌ها، استفاده‌های متنوع از فضای بام، سرویس بهداشتی در گوشه حیاط، نگهداری مرغ و خروس و چهارپایان، حرکت فصلی در خانه برای آسایش اقلیمی بیشتر، فضاهای کوچک متصل به اتاق (پستو)، نقش بادگیرها در خنک‌سازی هوای سرداب‌ها، استفاده از پس‌سرداب به‌عنوان یخچال، رواج استفاده از عرقیات گیاهی و گلاب، مطبخ و تنور در خانه، و استفاده از ظروف رویی، مسی و گلی.

• مقوله‌های اجتماعی

- خانواده در خانه‌های سنتی کاشان خانواده گسترده بوده است. به این معنی که در یک خانه بزرگ پیرامون ساختار یک یا چند حیاط مرکزی، یک خانواده به همراه فرزندان که ازدواج کرده بودند و وابستگان درجه یک زندگی می‌کرده‌اند. در خانه افراد متمول‌تر علاوه بر اعضای خانواده، خدمتکارانی نیز همراه خانواده‌هایشان زندگی می‌کرده‌اند. گاهی نیز چند خانواده با سطح اقتصادی پایین بدون نسبت فامیلی در اتاق‌های دورتادور حیاط زندگی می‌کرده‌اند که به این خانه‌ها اصطلاحاً «خانه همسایه‌داری» می‌گفته‌اند.

- نوع روابط اعضای خانواده با هم و نیز با همسایگان و افراد محله بخشی از سبک زندگی کاشانی در خانه‌ها را شکل می‌داده است. در هر محله تاریخی خانواده‌هایی با سطح اقتصادی متفاوت زندگی می‌کرده‌اند. معمولاً یک یا دو خانواده که از لحاظ مالی شرایط بهتری نسبت به سایر خانواده‌های محله داشتند نقشی محوری در ساختار روابط اجتماعی ساکنان محله ایفا می‌کرده‌اند. برای مثال زمانی که قرار بود در خانه شخص ثروتمندتر مراسم مذهبی یا جشنی برگزار شود، همسایگان به صاحبخانه در تمیزکردن خانه، نگهداری از بچه‌ها، پخت و پز، و پذیرایی از میهمانان کمک می‌کردند. در ازای آن خانواده متمول به اهالی محل در تأمین مایحتاج زندگی کمک می‌کرده است. خانمی ۸۳ ساله که تمام عمرش را در خانه‌های سنتی گذرانده است، می‌گوید: «چانه‌های

۱۳۹۱، ۸۲). پارچه‌های کاشان از مرغوب‌ترین پارچه‌های ابریشم، مخمل، زری، و شعر در ایران بوده است و اعتبار قالی کاشان در حدی بود که ناصرالدین‌شاه قاجار، به مناسبت تاج‌گذاری ملکه ویکتوریا قالی کاشان را هدیه فرستاد که در موزه ویکتوریا و آلبریت لندن نگهداری می‌شود (چیت‌سازیان، ۱۳۹۱، ۱۱۹ به نقل از باغ‌شیخی، کامرانی، نیکویی و باغ‌شیخی، ۱۳۹۹، ۴۲). لذا در اغلب خانه‌ها فضاهایی برای کار به خصوص شعربافی و قالیبافی اختصاص می‌یافته است. به گزارش سفیر وقت فرانسه در ایران، در فاصله سال‌های ۱۹۰۶-۱۹۰۷ میلادی سه هزار کارگاه مخمل‌بافی در کاشان در خانه‌ها به تولید مشغول بودند (اوبن، ۱۳۹۱، ۲۷۸).

همواره بخشی از فعالیت‌های تولیدی پارچه و قالی در خانه‌ها و توسط اهالی خانه به ویژه زنان و کودکان انجام می‌شده است. مشارکت فعال زنان در تأمین معیشت خانواده از مواردی است که در خاطرات فعالیت‌های روزانه آنان پررنگ است، اگرچه در منابع کمتر اشاره شده است. نوع معماری این خانه‌ها باعث می‌شده خانه‌ها از بیرون عموماً مثل هم باشند و از درون نیز اندام‌های مشابهی داشته باشند، ولی طبقه اقتصادی، اصل و نسب، شغل و میزان درآمد خانواده در وسعت خانه و به خصوص در نوع میزان تزیینات فضاها مؤثر بوده است.

در مقوله اقتصادی به ترتیب مؤلفه‌های اختصاص فضاهایی برای کار شعربافی یا قالیبافی، مشارکت فعال زنان در تأمین معیشت خانواده و تأثیر وضعیت اقتصادی خانواده بر آرایش معماری خانه بیشترین تکرار را داشتند.

تحلیل درک گردشگران درباره سبک زندگی سنتی خانه

حدود نیمی از گردشگران دلیل انتخاب هتل سنتی را تجربه اقامت در یک فضای سنتی ذکر کردند؛ با این حال، این افراد در مقایسه با کسانی که به دلایل دیگری هتل سنتی را انتخاب کرده بودند، درکی تقریباً برابر به دست آورده‌اند. این یعنی برنامه‌ریزی و بازطراحی به گونه‌ای نبوده است که نگاهی کنجکاو و علاقه‌مند بتواند اطلاعات بیشتری به دست بیاورد.

در تصویر ۲ میزان درک هر ویژگی سبک زندگی سنتی توسط مصاحبه‌شوندگان ایرانی و غیرایرانی به تفکیک قابل مشاهده است. سلسله‌مراتب ورود به خانه و تفکیک عرصه‌های عمومی و خصوصی بیشتر از همه مؤلفه‌ها درک شده است. چند عملکردی بودن پشت‌بام و سرداب، و فضاهای فرعی‌تر مانند پس‌سرداب بسیار کم درک شده است. در این هتل‌ها در فرایند استفاده مجدد، عموم

کاشان شهری مذهبی است و عموم مردم کاشان مسلمان و شیعه هستند. اگرچه اقلیت‌های مذهبی مانند یهودیان و بهاییان نیز در این شهر زندگی می‌کنند. یکی از مراسم مذهبی شیعیان عزاداری برای شهادت امام حسین علیه السلام از پیشوایان شیعه است. این مراسم علاوه بر مساجد، تکایا و فضاهای شهری، در خانه‌ها نیز انجام می‌شده است. به همین منظور گاه حیاط مرکزی خانه را با پارچه‌هایی مسقف و حیاط را مفروش می‌کردند تا افراد بدون مزاحمت آفتاب یا باران، در حیاط روی زمین بنشینند و به مراسم عزاداری بپردازند. این کار را برای برگزاری جلسات دعا و مراسم عروسی نیز انجام می‌داده‌اند. یکی دیگر از مراسم مذهبی که علاوه بر فضاهای شهری، در خانه‌ها نیز انجام می‌شده است، تعزیه بوده که به دلیل نیاز به فضای وسیع در حیاط اجرا می‌شده است. روی حوض را با تخت می‌پوشاندند و از آن به‌عنوان سن نمایش استفاده می‌کردند. مردم هم در حیاط، ایوان‌ها و پشت‌بام تماشا می‌کردند.

یکی از موارد شاخص در سبک زندگی سنتی کاشانی، روابط نزدیک بین اعضای خانواده بوده است. پزشک متخصص ۵۹ ساله می‌گوید: «در هیچ حالتی اجازه نداشتیم موقع غذا سر سفره نباشیم». به‌جز اینکه در زمان صرف وعده‌های غذایی اعضای خانواده دور جمع می‌شدند، دورهم‌نشینی‌های خانواده و بستگان امری متداول بوده است. در شب‌های زمستان که خورشید زودتر غروب می‌کند و شب‌های طولانی‌تر است در اتاقی که کرسی قرار داشته، همه جمع می‌شده‌اند و تا پاسی از شب با آجیل و تنقلات، مشغول گپ و گفت بوده‌اند. در تابستان‌ها، معمولاً دورهمی‌ها به سرداب‌ها یا فضاهای نیمه‌باز یا سایه‌اندازه‌های حیاط منتقل می‌شده است. در اغلب خانه‌ها، در تابستان تختی چوبی را کنار حیاط قرار می‌داده‌اند و دورهم‌نشینی و یا سفره پهن کردن برای وعده‌هایی غذایی روی آن انجام می‌شده است.

در مقوله اجتماعی به ترتیب این مؤلفه‌ها بیشترین تکرار را داشتند: زندگی هم‌زمان یک خانواده گسترده و یا چند خانواده در خانه، جایگاه اجتماعی و نوع ارتباط با محله، تفکیک فضاها به خصوصی و عمومی (اندرونی و بیرونی)، روابط نزدیک با همسایگان، استفاده‌های متنوع از فضای ایوان، برگزاری جشن‌ها و عروسی‌ها در حیاط مرکزی، مناسک مذهبی و روضه‌خوانی در خانه، فرهنگ شب‌نشینی اعضای خانواده به خصوص در زمستان‌ها.

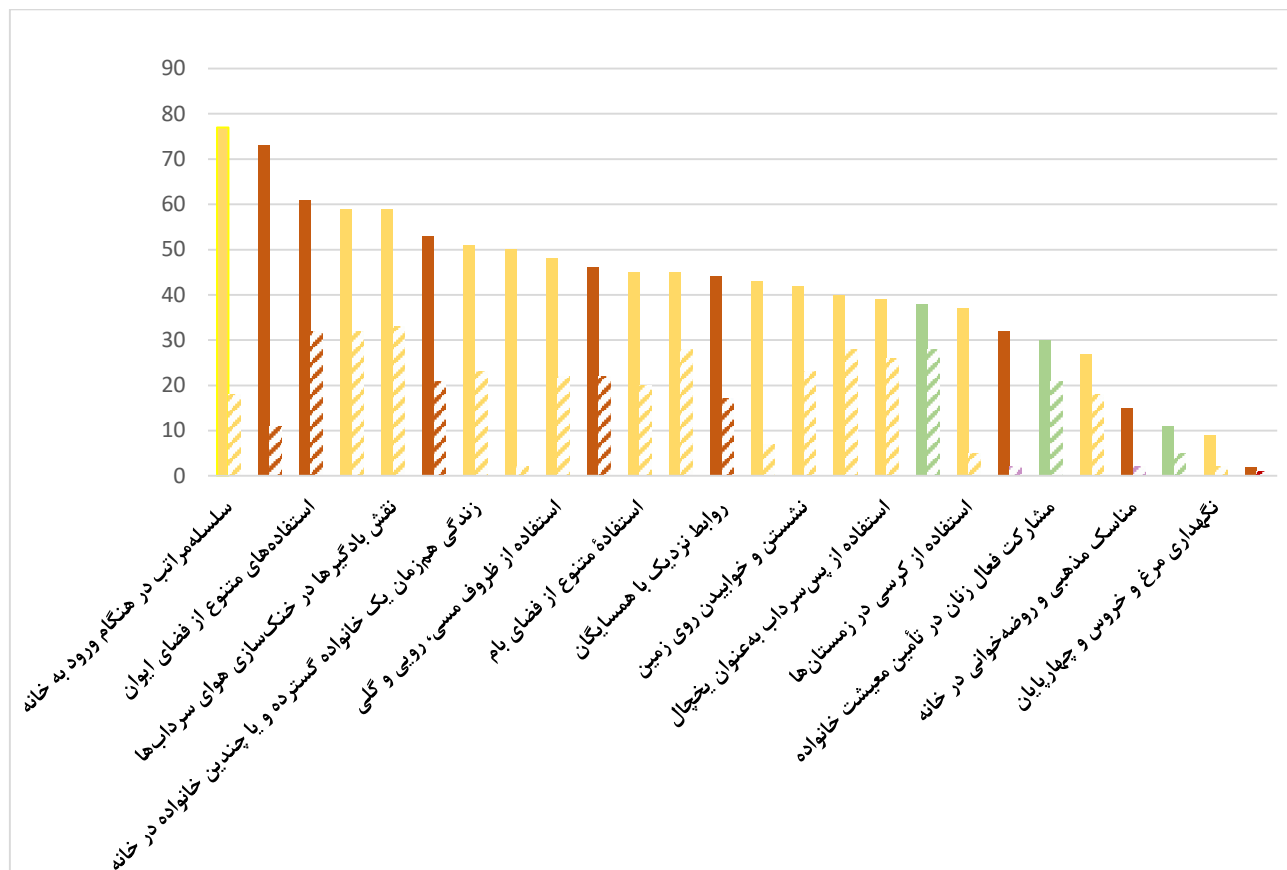
• مقوله‌های اقتصادی

گفته می‌شود در سال‌های نه‌چندان دور تقریباً یک‌سوم کاشانی‌ها به شعربافی مشغول بوده‌اند (نیازی و استرکی،

همسایگان و درهم‌تنیدگی خانه‌ها بوده که بخش مهمی از سبک زندگی سنتی را شکل می‌داده است. در پاسخ مخاطبان به توصیف کلی تجربه اقامت، تمایل به تکرار آن حتی در میان افراد غیرایرانی، بیانگر برقراری ارتباط مخاطب با این نوع اقامت است، ولی در جزئیات مشخص است که افراد سناریوی زندگی پیشین جاری در فضا را بسیار ناقص درک کرده‌اند. حتی ذکر برخی توصیفات مخاطبان از این تجربه نشان می‌دهد روح حاکم بر این سبک زندگی نیز به درستی استنباط نشده است، که ناشی از التقاط عناصر اصیل با عناصر نمایشی و تزئینی است که صرفاً برای القای حس نوستالژیک اضافه شده‌اند. در حالی که اگر این فضاها با رویکرد بیان سبک زندگی اصیل برای اقامت بازطراحی شوند، هدف ضمنی القای روحیه تاریخی نیز دست‌یافتنی‌تر خواهد بود. تحلیل کمی پرسشنامه‌ها نشان می‌دهد که به طور کلی میزان موفقیت استفاده مجدد خانه‌های تاریخی در آشنا کردن میهمانان با سبک زندگی سنتی در طول زمان اقامتشان در هتل، کمتر از ۵۰ درصد بوده است. بررسی درک مؤلفه‌ها به

پستوها (اتاقک‌های کوچک کمدمانند درون اتاق‌های بزرگ) به سرویس بهداشتی تبدیل شده‌اند و گردشگر متوجه کاربری قبلی این فضا و نقش آن در زندگی سنتی نمی‌شود و به تبع جای قبلی سرویس بهداشتی در حیاط نیز درک نمی‌شود. یکی دیگر از مواردی که در مصاحبه‌ها آشکار شد که کمتر توسط گردشگران به ویژه گردشگران خارجی درک شده است، مبلمان، سیستم‌های روشنایی و گرمایشی سنتی مانند مخده، چراغ نفتی و کرسی و ظروف است. بازدید و بررسی این خانه‌ها نشان می‌دهد که این عناصر کمتر در استفاده مجدد مورد توجه قرار گرفته‌اند و در بهترین شرایط صرفاً برای تزیین و با هدف القای حس قدیمی و نوستالژیک به کار رفته‌اند. این در حالی است که به نظر می‌رسد توجه به این موارد می‌توانسته است در درک دوره‌های مختلف حیات بنا و تغییراتی که در این دوران‌ها در کالبد بنا و سبک زندگی ساکنان روی داده است، کمک کند. از دیگر مؤلفه‌هایی که کمتر به آن توجه شده است، مراسم‌های فرهنگی و مذهبی، نوع ارتباط با

تصویر ۲. میزان درک هر ویژگی به تفکیک مسافران ایرانی و غیرایرانی است. مأخذ: نگارندگان.

فرهنگی و اجتماعی نیز هست. لذا همان‌طور که ویژگی چندعملکردی بودن درمورد معماری فضاهای خانه‌ها ذکر می‌شود، می‌توان به چندوجهی بودن عادت‌ها و رفتارهای این سبک زندگی نیز اشاره کرد.

نتایج گام دوم این تحقیق نشان می‌دهد که در استفاده مجدد خانه‌های تاریخی کاشان به هتل در زمینه انتقال ویژگی‌های سبک زندگی سنتی به مخاطبان به خصوص در ویژگی‌های ناملموس، چندان موفق عمل نشده است. برای موفقیت در این زمینه، علاوه بر توجه به وجوه کالبدی، توجه به وجوه غیرکالبدی نیز مورد نیاز است، زیرا بسیاری از ریزمؤلفه‌های معرف سبک زندگی در رفتارها، روابط افراد با هم و با همسایگان، آداب و رسوم و مراسم‌ها تجلی می‌یابد و کالبد به‌تنهایی برای معرفی آنها کفایت نمی‌کند. حتی کالبد هم زمانی می‌تواند به طور مؤثر در انتقال سبک زندگی به میهمانان هتل ایفای نقش نماید که به طور فعال با تجربه اقامت او در هتل ادغام شود. به طور مثال، بهره‌گیری از مبلمان و وسایل سنتی صرفاً به‌عنوان یک عنصر تزئینی نباشد، بلکه زندگی میهمان در زمان اقامتش در هتل با آن مبلمان درگیر شود. لذا بایستی با توجه کردن هم‌زمان به ابعاد ملموس و ناملموس مؤلفه‌های سبک زندگی در برنامه‌ریزی و طراحی داخلی، به گردشگر برای درک بالاتر سبک زندگی سنتی کمک شود.

مؤلفه‌های مقوله اجتماعی بخش مهمی از این سبک زندگی را تشکیل می‌دهند و شرح آنها از بسیاری از ویژگی‌های نهفته در معماری خانه‌ها را عیان می‌کند. برای نمایش کامل‌تر برخی ویژگی‌های مقوله اجتماعی، نیاز است که برنامه‌ریزی در مقیاسی فراتر از تک‌بنا و در ارتباط خانه با محله صورت پذیرد تا این پیوند بافت اجتماعی بهتر منتقل شود. به‌طور کلی نمایش بهتر این ویژگی‌های سبک زندگی می‌تواند به جذابیت‌های تجربه اقامت افزوده شود و در رونق اقتصادی این مجموعه‌ها نیز مؤثر باشد.

همچنین باید همه فضاهای اصلی و فرعی مورد توجه قرار گیرند و فضاهای خردتر در سایه فضاهای شاخص‌تر نادیده گرفته نشوند. برنامه‌ریزی و طراحی برای همه فضاها شامل بسته، نیمه‌باز و باز حتی‌المقدور باید به گونه‌ای باشد که امکان حضور و تجربه کردن همه آنها برای میهمان فراهم شود و اقامت او در هتل محدود به تجربه فضای حیاط، لابی و اتاق شخصی‌اش نشود. به‌طور مثال درمورد چندعملکردی بودن فضاهایی مانند سرداب و پشت‌بام که نیمی از گردشگران ایرانی نیز از آن بی‌اطلاع بودند، می‌توان برنامه‌ریزی‌های مختلفی داشت. به‌طور کلی استفاده حداکثری از فضاها برای ایجاد اتاق و افزایش

تفکیک مقوله‌ها نیز حاکی از آن است که مؤلفه‌های فرهنگی و اجتماعی، تقریباً به اندازه هم درک شده‌اند، اما مؤلفه‌های اقتصادی کمتر از آنها درک شده‌اند. به‌طور کلی نیز هرچقدر مؤلفه‌ها بیشتر در ویژگی‌های کالبدی نمایان بوده، بهتر درک شده‌اند.

نتیجه‌گیری

استفاده مجدد بناهای تاریخی را به‌منظور نیل به اهداف حفاظت بایستی مجموعه‌ای از روابط میان فضاها و خاطرات و هویت دانست. این فرایند به‌عنوان یک فرصت مناسب در بطن یک جامعه ناهمگون می‌تواند به یک استراتژی مهم در جهت ارتباط میان نسل‌ها و خرده‌فرهنگ‌های مختلف تبدیل شود. مرور ویژگی‌های سبک زندگی یادآور می‌شود که خاطره‌آفرینی و رویدادهای فرهنگی-اجتماعی مرتبط در معماری خانه‌های امروز رخ نمی‌دهد.

در گام اول پژوهش، برای استخراج مؤلفه‌های سبک زندگی، با افراد در زمان و مکان‌های مختلف به‌طور تصادفی مصاحبه عمیق شد و تا اشباع نظری ادامه یافت. پس قاعدتاً افراد از طبقات اجتماعی-اقتصادی متنوعی بوده‌اند. ولی بین موارد بیان‌شده مشابهت زیادی وجود داشت و اغلب مؤلفه‌ها تکرار بالایی داشتند که این نشان می‌دهد یک سبک زندگی غالب در جامعه سنتی بین افراد از سطوح متفاوت فرهنگی-اقتصادی وجود داشته است. همچنین مطابقت مؤلفه‌های پرتکرار با نظرات متخصصان و توصیفات مطالعات کتابخانه‌ای، نشان می‌دهد که اگرچه این منابع مختلف بر روی نتایج یکدیگر صحنه می‌گذارند، ولی در منابع مکتوب چندان به جزئیات این سبک زندگی پرداخته نشده است، و همین از دلایلی است که نمی‌توان نتایج مطابق انتظار در درک مخاطبان را شاهد بود.

کدگذاری و تفکیک مؤلفه استخراج‌شده از سبک زندگی سنتی خانه‌های تاریخی کاشان ذیل سه مقوله فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی سبک زندگی، لایه‌لایه و چندبعدی بودن این سبک زندگی را نیز نمایان کرد. برای نمونه، قالیبافی علاوه بر جنبه معیشتی، یکی از فعالیت‌ها و عادت‌های روزمره به‌خصوص برای زنان بوده و نوعی روابط اجتماعی را بین اعضای خانواده و همسایگانی که برای بافت قالی دور هم جمع می‌شدند به وجود می‌آورده است و شعرها و ترانه‌های محلی که در هنگام کار می‌خوانده‌اند بخشی از خاطره جمعی آنان است. در نهایت به دلیل این که جنبه معیشتی قالیبافی در توصیف افراد پرتنگ‌تر بود، در مقوله اقتصادی قرار داده شد، ولی این مؤلفه حاوی وجوه پرتنگی از مقوله‌های

دستور زبان شکل در معماری در یک صد خانه دوره قاجار شهرکاشان. باغ نظر، ۱۳ (۴۴)، ۶۵-۷۶.

• حسنی، محمدحسین؛ ذکایی، محمدسعید؛ طالبی، ابوتراب و انتظار، علی. (۱۳۹۶). مفهوم‌سازی سبک زندگی فرهنگی. جامعه‌پژوهی فرهنگی، ۸ (۱)، ۲۳-۴۵.

• حق‌شناس، محیا و حناچی، پیروز. (۱۳۹۹). بررسی عوامل مؤثر بر تحول کالبدی خانه و فرهنگ زندگی در یک قرن اخیر ایران، موردپژوهی: تحولات الگوی خانه در شهر تاریخی لار. مطالعات معماری ایران، ۹ (۱۷)، ۵۷-۷۶.

• حنیف، احسان. (۱۳۹۷). مفهوم سکونت و تأثیر آن بر حیاط خانه‌های ایرانی: مطالعه موردی خانه‌های کاشان دوره قاجار. اندیشه معماری، ۲ (۴)، ۳۱-۴۴.

• راپاپورت، اموس. (۱۳۹۱). معنی محیط ساخته‌شده: رویکردی در ارتباط غیرکلامی (ترجمه فرح حبیب). تهران: انتشارات پردازش و برنامه‌ریزی شهری.

• سعادت‌وقار، پوریا؛ ضرغامی، اسماعیل و قنبران، عبدالحمید. (۱۳۹۸). واکاوی تعامل بین گونه‌های شکلی مسکن سنتی و ارتباطات فضایی با استفاده از ابزار نحو فضا، نمونه موردی: خانه‌های سنتی کاشان. مطالعات معماری ایران، ۸ (۱۶)، ۱۵۳-۱۸۱.

• صمدزاده، رسول؛ رضانژاد اصل بناب، هادی؛ سالک قهقرخی، رقیه و قاسم‌زاده، بهنام. (۱۳۹۵). بررسی مشخصه‌های معماری مسکن براساس معیارهای فرهنگ و سبک زندگی: یک رویکرد تطبیقی از معماری سنتی و مدرن. جامعه‌شناسی و مدیریت سبک زندگی، ۲ (۶)، ۳۵-۸۳.

• فدائی‌نژاد بهرام‌جردی، سمیه؛ حناچی، پیروز؛ رضانی، لاله و نظام، مهدیار. (۱۳۹۶). بازشناسی مفهوم ارزش در حفاظت منظر فرهنگی اورامان تخت. پژوهش‌های انسان‌شناسی ایران، ۷ (۱)، ۳۱-۵۰.

• کبیری هندی، مریم و دانه‌کار، افشین. (۱۳۹۰). رویکرد یکپارچه در مدیریت و حفاظت میراث طبیعی و فرهنگی. پژوهش‌های باستان‌شناسی ایران، ۱ (۱)، ۱۴۷-۱۵۹.

• نوابخش، مهرداد؛ شیرازی، محمد و آقااحمدی، قربانعلی. (۱۳۹۳). نگرشی جامعه‌شناسانه بر معماری خانه‌های تاریخی کاشان. هویت‌شهر، ۸ (۲۰)، ۴۵-۵۴.

• نیازی، محسن و استرکی، فهیمه. (۱۳۹۱). شعربافی در کاشان (تحلیلی بر فرایند تاریخی، فعالیت‌ها، مراحلی و دست‌بافته‌های شعربافی). پژوهش‌نامه کاشان، ۱ (۱)، ۸۰-۱۰۳.

• Bandarin, F., & Van Oers, R. (eds.). (2014). *Reconnecting The City: The Historic Urban Landscape Approach and The Future of Urban Heritage*. New York: John Wiley & Sons.

• Edroma, E. (2001). The notion of integrity for natural properties and cultural landscapes, In G. Saouma-Forero (ed.), *Authenticity and Integrity in an African context: Expert meeting, Great Zimbabwe National Monument, Zimbabwe*. Paris: UNESCO.

• Lanz, F. (2018). Re-Inhabiting. thoughts on the contribution of interior architecture to adaptive intervention: people, places,

ظرفیت هتل، به کیفیت الگوی فضایی و به تبع درک از ارتباطات فضاها و زندگی پیشین آنها آسیب‌های جدی می‌زند و این آسیب در نهایت از لذت تجربه اقامت در هتل سنتی نیز می‌کاهد.

در پایان پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی چارچوب نظری مداخله در این بناها برای استفاده مجدد در مقیاس خرد مورد بررسی قرار گیرد. زیرا به نظر می‌رسد در برخورد با این پروژه‌ها، در فاز اول مرمت بنا انجام می‌گیرد و در انتها فضا با سلیقه شخصی برای ایجاد فقط یک حال و هوای سنتی تجهیز می‌شود. این برخورد سبب ازبین‌رفتن بسیاری از ارزش‌های پنهان بنا می‌شود.

فهرست منابع

• ابراهیمی، غلامرضا؛ سلطان‌زاده، حسین و کرامتی، غزال. (۱۳۹۶). بازتاب فرهنگ غرب در تحول سبک زندگی و معماری خانه‌های اواخر قاجار شهر همدان. باغ نظر، ۱۴ (۴۷)، ۲۹-۳۸.

• ارزاقی، امیررضا؛ امین‌پور، احمد و طغیان، شیرین. (۱۳۹۸). تبیین تأثیر معماری دسترسی‌های عمودی مجتمع‌های مسکونی بر سبک زندگی پایدار ساکنان. نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، ۱۲ (۱)، ۱۸۷-۲۱۱.

• اوین، اوژن. (۱۳۹۱). *ایران امروز* (ترجمه علی‌اصغر سعیدی). تهران: انتشارات علم.

• آصفی، مازیار و ایمانی، الناز. (۱۳۹۵). بازتعریف الگوهای طراحی مسکن مطلوب ایرانی-اسلامی معاصر با ارزیابی کیفی خانه‌های سنتی. پژوهش‌های معماری اسلامی، ۴ (۱۱)، ۵۶-۷۵.

• آقالطیفی، آزاده و حجت، عیسی. (۱۳۹۷). بررسی تأثیرپذیری مفهوم خانه از تحولات کالبدی آن در دوران معاصر در شهر تهران. هنرهای زیبا معماری و شهرسازی، ۲۳ (۴)، ۴۱-۵۴.

• باغ‌شخی، آرزو؛ کامرانی، بهنام؛ نیکویی، مجید و باغ‌شخی، میلاد. (۱۳۹۹). مطالعه و شناخت موردی جنبه‌های تصویرسازانه فرش کاشان (دوره صفوی و قاجار). هنر و تمدن شرق، ۸ (۲۷)، ۳۹-۵۲.

• بصیری، سمیه؛ وطن‌دوست، رسول؛ امامی، سید محمدامین و حمدی، حسین. (۱۳۹۳). سیر تاریخی و اندیشه‌ای حفاظت میراث فرهنگی از منظر جایگاه مفهومی تمامیت (یکپارچگی). تاریخ و فرهنگ، ۴۶ (۹۲)، ۸۵-۱۰۸.

• بهشتی، سیدمحمد. (۱۳۹۵). خانه (از آغاز پهلوی اول تا دهه چهل شمسی). مطالعات معماری ایران، ۵ (۱۰)، ۲۲۹-۲۴۲.

• پوردیهیمی، شهرام. (۱۳۹۱). شهر، مسکن، مجموعه‌ها. تهران: آرمانشهر.

• پیرنیا، محمدکریم. (۱۳۸۹). سبک‌شناسی معماری ایرانی (تدوین غلامحسین معماریان). تهران: سروش.

• چیت‌سازیان، امیرحسین. (۱۳۹۱). رنگ و رنگ‌رزی در فرش کاشان. پژوهش‌نامه کاشان، ۸ (۲)، ۱۱۶-۱۳۵.

• حسنی، کیانوش؛ نوروزی برزجانی، ویدا و نصیرسلامی، محمدرضا. (۱۳۹۵). بازخوانی فرم حیاط و فضاهای وابسته آن با استفاده از

and identities. *Journal of Interior Design*, 43(2), 3-10.

- Rapoport, A. (1980). *Cross-Cultural Aspects of Environmental Design in Environment and Culture*. New York: Springer.
- Rastegar, R. (2010). Tourism development and residents' attitude: case study of Yazd, Iran. *TOURISMOS: A International Multidisciplinary Refread Journal of Tourism*, 5(2), 203-211.

- Taheri, J. (2014). *Architecture, lifestyle and green thought*. Paper presented at The First National Conference on Greenhouses. Conducted by Civil Engineering Branch of Mashhad Ferdowsi University Mashhad.
- Vecco, M. (2010). A definition of cultural heritage: From the tangible to the intangible. *Journal of Cultural Heritage*, 11(3), 321-324.

COPYRIGHTS

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to the Bagh-e Nazar Journal. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

نحوه ارجاع به این مقاله:

مسعود، سیداحسان و فیضی، محسن. (۱۴۰۰). ارزیابی درک گردشگران از سبک زندگی سنتی در خانه‌های تاریخی کاشان پس از استفاده مجدد به‌عنوان هتل. *باغ نظر*, ۱۸(۹۸)، ۸۳-۹۴.

DOI:10.22034/bagh.2021.232634.4554

URL: http://www.bagh-sj.com/article_126381.html

